

MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR

CRISIA

LI

O R A D E A • 2 0 2 1

Adriano Papo, Gizella Nemeth Papo, *Nemăsurata ispită a puterii. Gheorghe Martinuzzi. Adevăratul rege al Transilvaniei în secolul al XVI-lea*, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2019, 496 p.

Ecaterina Parșenco

Ediția de față, în limba română, reprezintă o revizuire și o aprofundare a cercetării realizate anterior asupra subiectului: *Giorgio Martinuzzi. Figura e ruolo politico di un monaco-statista dalmata nella storia ungherese del Cinquecento*, apărută în 2011, și *Frate Giorgio Martinuzzi. Cardinale, soldato e statista dalmata agli albori del Principato di Transilvania*, apărută în 2017. Lucrarea reconstituie biografia unei personalități remarcabile, care a marcat și a influențat istoria Transilvaniei: Gheorghe Martinuzzi. Personaj fascinant, om de stat nemaipomenit de capabil și autoritar, înzestrat cu calitate, dar dispus la compromisuri pentru a-și atinge aspirațiile, dornic de afirmare în viața politică, dar condus de ambiții politice personale, Martinuzzi apare ca un pion principal aflat în mijlocul evenimentelor istorice marcante ale secolului al XVI-lea.

Autorii nu s-au limitat la o expunere clasică a biografiei, ci au extins aria de cercetare, integrând personalitatea și acțiunile călugărului în realitățile vremii și în contextul general al vieții politice și militare, reușind să reconstituie obiectiv situația Regatului Ungariei după instalarea familiei de Habsburg în regiunea carpato-danubiană, până la moartea tragică a lui Gheorghe Martinuzzi, aprofundând diferitele versiuni care circulau în jurul sfârșitului său, precum și amănunte legate de procesul care a urmat.

Pe lângă informațiile despre familia și originea sa, lucrarea realizează o analiză amplă a celor mai importante demnități deținute de Gheorghe Martinuzzi: episcop de Oradea, primat de Ungaria, înalt trezorier, judecător suprem, comandant militar, locotenent general în Transilvania și, nu în ultimul rând, cardinal. Toate aceste poziții l-au implicat pe Martinuzzi în tratativele dintre Casa de Austria și Izabela Jagiello, dar și în luptele cu turcii, politica promovată de acesta fiind urmărită din perspectiva sincerității și onestității. În acest scop, autorii au folosit într-o manieră critică principalele surse documentare din epocă, utilizând numeroase fonduri arhivistice italiene. O bună parte din acestea se dovedesc extrem de utile pentru iubitorii orașului Oradea, introducând în circuitul științific o serie de date și informații inedite. Totodată au fost utilizate și numeroase lucrări privind istoria istoriografiei dedicate vieții cardinalului.

Carierea politică a lui Martinuzzi a debutat odată cu conflictul și negocierile dintre Ferdinand de Habsburg și Ioan Zápolya, reușind să câștige prestigiu și putere, afirmându-se ca figură tot mai importantă și hotărâtoare, după moartea celui din urmă concentrându-și toată puterea în propriile mâini.

Ambiția, lăcomia și atitudinea brutală a lui Martinuzzi față de Izabela Jagiello l-au transformat într-o figură politică negativă și periculoasă pentru funcționarii imperiali și pentru mulți nobili din Transilvania. Transferul de putere, de la regina Izabela la regele Ferdinand, ar fi trebuit să pună capăt activității politice a lui Martinuzzi, să-i lase regelui misiunea de a apăra regatul și să se retragă în sânul ordinului său monastic. Prudența ar fi trebuit să-i sugereze acest lucru, dar, avid de putere, a continuat să jongleze între afirmarea loialității față de Ferdinand și întărirea relațiilor cu Poarta.

Atingându-și propriile interese, Casa de Habsburg a decis că a sosit momentul ca acest personaj inteligent, abil, ambițios, dar foarte incomod, să fie eliminat, acuzația de trădare și complot

cu turcii fiind susținută de contemporanii care nu-l agreau. Prin ordinul lui Ferdinand de Habsburg, generalul Castaldo l-a asasinat într-un mod brutal pe cardinal în castelul său din Vințu de Jos, la 17 decembrie 1551. Ferdinand și complicii săi vor fi toți pe deplin achitați de Sfântul Scaun.

Marele merit al autorilor este acela că au reușit să ofere o istorie foarte bine documentată și neromanțată a vieții lui Gheorghe Martinuzzi, un *principe fără coroană* al Transilvaniei, care și-a impus ambițiosul său proiect politic clădit pe dorință de putere, notorietate și putere financiară, într-o perioadă de mari schimbări și prefaceri. Grație ei, lumea transilvăneană a primei jumătăți a secolului al XVI-lea va putea fi mai bine cunoscută și înțeleasă.